

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
POPOSNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna na Zdravstveno društvo (Slovene National Benefit Society) in Kanada \$2.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago na leto \$1.50 na leto, \$2.00 na pol leta; na Londonu \$2.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, Chicago and London \$1.50 per year, foreign countries \$2.00 per year.

Članstvo po dogovoru. — Rokopisni članki in razprave, ki jih pošljete, morajo biti pisane s črno pisavo, na eni strani, v angleščini, nemščini, francosko, italijansko, ali v katerikoli drugi jezikovni obliki, ki jo želite objaviti. Članki, ki niso pisani s črno pisavo, ne bodo objavljeni.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Navedi na vsaki listi, kar imaš v letu
PROSVETA
2557-59 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Sprava prihaja

Newyorški The New Leader poroča, da so predsedniki med "staro gardo" — ki je pred dvema letoma zapustila socialistično stranko in prišla samostojno socialdemokratsko gibanje — in "militanti" — levokrilci, ki so flirtali s komunisti in povzročili razkol v socialistični stranki — precej izgubili, strast mržnje je sploh in med obema skupinama se pojavlja prijateljsko razpoloženje.

Socialdemokratska federacija (stara garda) zdaj računa, da je prišel čas zbližanja in izvolila je odbor treh sodrugov, ki se sestane z voditelji socialistične stranke z namenom, da se pogovore o združenju in programu ter nalogah reorganizirane in preorejene socialistične stranke v Združenih državah.

To je razveseljiva vest, katero iskreno pozdravljamo.

Dejstvo je, da so se nekdanji "militanti" precej strezili in spoznali svojo napako; trockiste, ki so jih pred dvema letoma objeli in sprejeli v stranko, so kmalu spoznali kot največje delavske škodljivce in intrigante pa so jih potegnili iz stranke; na zadnjem strankinem zboru v Kenoshi so tudi zavrgli škandalozno demokratsko deklaracijo, katere je bila glavni varok razkola.

Ko so torej "militanti" sami odstranili vzroke spora, ni več razloga, da bi se socialisti, ki so res socialisti, pisano gledali med seboj. Poštena sprava je zdaj mogoča in mogoča je iskrena združitev vseh onih skupin, ki trdno verujejo v socialno demokracijo, demokratični socializem kot cilj in v demokratična sredstva — izobrazbo in glasovnico — za doseg tega cilja.

Upamo, da pride še letos do sprave in združitve in da potem odvisi enotno socialistično gibanje v Ameriki — pošteno in iskreno gibanje, v katerem bomo sodelovali vsi, ki že dolga leta verujemo v to gibanje.

Ameriška princeska v kaši

Casopisne zadnje čase dosti piše o Barbari Hutton, bivši dolarski princeski iz New Yorka, ki je podedovala po svojem očetu, znanem magnatu "pet-in-deset-centne" veržne trgovine, 40 milijonov dolarjev. Ker je bila Barbara tako bogata, ji je seveda zrasel greben in zahotelo se ji je prave aristokratske časti, kakršne ni mogla kupiti v Ameriki za vse svoje milijone.

Odšla je v Evropo, potem ko se je odrekla ameriškemu državljanstvu — državljanstvo je zavrgla v glavnem zaradi tega, da se je ognila dedščinskemu davku od svojih milijonov — in se poročila najprej s knezom Mdivanijem iz Armenije. Tega kneza si je kupila poceni, ali kmalu se ga navlekla in ga brcnila od sebe. Nato je Barbara ali Baba, kakor jo tam kličejo, pogledala na plemiški trg v Holandiji in si kupila grofa Haugwitz-Reventlowa.

Ta grof je pa bolj prefrigan kot je bil kneževski "cof" iz Armenije. Dobro je je molzel in fino živel po fšeh evropskih letoviščih za njene dolare. Končno sta se sprla in grof ji je dal ultimatum: "Plačaj, Baba, pet milijonov dolarjev in ločim se od tebe prostovoljno; če pa ne daš petih milijonov, bom te tožil in razgalil vse tvoje ljubezenske romančke!"

Baba se je vsekakor ustrašila in pristala je na ultimatum. Afera najbrže še ni zaključena, ampak rezultat, naj bo tak ali tak, nas ne zanima — kakor nas niti najmanj ne zanima osebna stran ameriške bogatinske pustolovke, katere si po Evropi preganja dolg čas s tem, da za visoko ceno zbira plemiške propalice.

Te vrstice pišemo zaradi socialne strani te afe.

Zenska te vrste je mogoča samo v Ameriki, v tisti Ameriki, v kateri je največji kup bogastva na svetu in istočasno največji kup mišerije. Največja revščina na svetu je mogoča v Ameriki samo zato, ker sme človeki troh moškega ali ženskega spola samovoljno razpolagati s 40 milijoni kapitala, ne da bi ta troh le s prstom ganil k pridobitvi tega kapitala...

To je tista največja ekonomska in socialna krivica, ki tlači Ameriko v jama največje degradacije. Nobena poštena in razumna družba ne bi dopustila, da sme ta ali ona oseba vzeti na tuje 40 milijonov dolarjev kapitala in ga razmetati po mili volji, dokler je v tej družbi na milijone ljudi, ki jih mora vlada zalagati z relikom. Družba, ki to dela, je — gnla do mozga in mora crkniti.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Zakaj je tako?

Cleveland, O. — Gornje naslovno vprašanje se mi vidi na mestu, če se pogledam v razmišljanje in hočem razvozlati zagotetko: zakaj so ljudje bolj podvrženi slabemu kot dobremu? Pa se mi vselej stavi vprašanje: Zakaj je tako? Imeli smo in imamo pošteno razredno zavedno delavsko stranko, katere od vsega začetka stoji na principih, ki so koristni vsemu delavstvu. Imeli smo in imamo delavske voditelje, ki so se in se tudi ob vsaki priliki borijo za interese delavstva, četudi mnogokrat sami tripijo fizično in materialno. Mnogo iskrenih delavskih voditeljev je že kapitalistični sistem upropastil fizično in materialno, ne da bi večina delavstva z mezinem protestirala, četudi so se borili za boljši življenjski obstanek, mir in svobodo njih in njihovih otrok.

Pridejo pa demagogi, ki se niso še nikdar udeleževali v delavskem gibanju in sploh ne poznajo delavskih potežkoč, pa se kar čez noč postavijo za voditelje ljudstva — oni že vedo na čigavo iniciativo in za katere interese.

Pred nekaj leti se je neki "father" Cox postavil za voditelja Mojzesa. Uboga delavska para je navdušeno pritrjevala njegovim demagogijam; še celo nekaterim onim, o katerih bi človek mislil, da so napredni je demagog zmešal pamet. Delavski list, ki je svažil čitatelje, naj bodo previdni in naj ne nasedejo njegovim bluffirji, so nekateri odpovedali. Kje je "odrešenik" Cox danes? Kdo je bil v pravem, delavski list ali tisti, ki so ga odpovedali?!

Se ni pozabili demagog št. 1 "father" Coughlin. Kakšno navdušenje je bilo za njega in njegovo socialno pravico (po Musolinijevem vzorcu) posebno med katoliškimi delavstvom. (Še jaz sem takrat prejel od policarja revolucionarni krst, ko sem z mladimi socialisti piketiral njegov shod v Public Auditoriju.) Kar po pošti so mu pošiljali ogromne vsote denarja. On je postal — na račun siromakov — bogat. In koliko so delavci na boljšem? Nekateri niso niti za eno skušnjo bogatejši, ker se niso mogli nič naučiti iz njegovih govorov in njegovih tiškovin, ker ni govoril in ne pisal v izobraževalne svrhe delavstva, pač pa zato, da napravi delavce še bolj podložne, da bodo bolj dostopni drugemu Mesiji — demagogu.

Za njim pride Mesija — demagog št. 2 — Francis Townsend. Njemu so se ujeli na limonice večina stari in neizkušeni ljudje. Plačevali so mu z od ust pritrzanim denarjem in verovali, da je njih Mojzes, ki jim pribori \$200 na mesec. Lepa vada za kaline, ampak neizpeljiva. Imamo še več drugih demagogov, ki imajo več ali manj pristašev med nerazsodno delavsko maso, katero odtujujejo od prave organizacije, od pravih ciljev. Zakaj je tako?

Kriva je vsemu temu ignoranca. Ljudje, ki se pustijo vleči za nos leta in leta, enkrat enemu demagogu, drugič drugemu itd., niso še nikdar pravilno mislili s svojo glavo. Taki ljudje, katerih imamo na žalost tudi med nami Slovenci, so vedno pripravljene podpirati nekaj, kar ustvarja med delavstvom neolgo, zmešnjavo in korak bližje reakciji in fašizmu.

Mladi Karl Marks je leta 1847 zapisal:

"Vzbujanje fantastičnih nad ne vodi nikdar v rešitev trpečih, pač pa v njih pogubo. Obratiti se na delavce brez strogo prečiščenih idej in konkretnega nauka, pomeni prav isto kakor prazna, brezvestna igra s propagando, pri kateri je potreben navdušen "apostol" na eni in o sel s širokim odprtim gobcem na drugi strani!"

Danes, ko vidimo, da lahko en demagog spremeni milijone ljudi v ose in v njihovem imenu počne karkoli hoče, danes je potrebno bolj kot kdaj prej, da se zavedamo Marksovih besed, da bo zmagal delavski razred samo tedaj, če ga bo vodila organizacija in znanje.

Ali mi Slovenci sledimo pravi poti: delavski izobrazbi in kulturi, ki je ključ v boljšo bodočnost? Če ne, zakaj je tako?

Ali ne bi bilo bolj pametno in koristno za naše profesionalce, da bi imeli v svojih uradih dobre kulturne revije, kot je Cankarjev glasnik, na mesto brezposelnih angleških magazinov? Čast tistim, ki imajo Cankarjev glasnik, ali na žalost jih je še malo.

Pred mano leži letak v obliki časopisa, katerega izdaja oseba, ki pravi, da bo rešila z direktnim kreditom kapitalizem, trgovce in delavce. Bunk! Zadnja stran je polna oglasov, večina od slovenskih obrtnikov, trgovcev in profesionalcev. To se ne pravi svoji k svojim. Na ta način se ne podpira kultura in izobrazba med našim narodom. Edina delavska kulturna izobraževalna revija, Cankarjev glasnik, pričakuje več naklonjenosti od naših obrtnikov, profesionalcev in trgovcev.

Mnogo je še naših delavcev, ki imajo v svojih stanovanjih različne časnikarski "šmir", ki bi delal sramoto vsaki izobraženi in kulturni družini. Ljudem, ki čitajo tako ničvredno čtivo, možgani še bolj otrpejo kot so in niso sposobni samostojno misliti. In ni čuda, če ne znajo razlikovati med pravo duševno hrano, ki bi jih povzdignila v višje sfere izobrazbe in kulture, in med strupom, ki človeka spravljaja nazaj v dobo duševne in kulturne teme.

Cankarjeva ustanova, ki je posvečena spominu našega velikega proletarskega pisatelja I. vana Cankarja, izdaja revijo Cankarjev glasnik za razvedrilo in pouk vsemu slovenskemu ljudstvu v Ameriki. V korist vseh je namenjen, ne samo kakšni izbrani skupini. Zato upravičeno pričakuje od vseh tistih, ki vedo, da je glava tudi še za kaj drugega, nikakor ne samo za to, da se jo nosi pokonci, da se naročite na Cankarjev glasnik. Naročnino pošljite na naslov: Cankarjev glasnik, 6411 St. Clair ave., Cleveland, Ohio.

Louis Zorko.

Se malo odgovora

Barborton, O. — Ni bil moj namen še nadalje odgovarjati rojakinji Tončki Može, ker pa je prišla 7. julija zopet na dan z neresnico, sem prisiljen odgovoriti, kar bo gotovo zopet imenovala zagovor, v resnici pa je odgovor. Zakaj pa ni odgovorila pravilno, kakor sem storil jaz, namesto da pride z osebnimi napadi na dan in hoče človeka oblatiti za vsako ceno, ako ne trobi v njen rog.

P. Valve & Fittings Co. je njej zelo pri arcu. Piše, da nisem šel iz tovarne, da me je peljal foreman. To ni resnica. Peljala sva se z mojim sodelavcem in imela sva tudi vsak svoje orodje na avtomobilu, kajti pretežno je, da bi ga nosila, pustiti ga v tovarni se pa ne ve ali ga še vidiš ali pa nikoli več, orodje pa stane denar.

Kako more ona pisati, da so se borili zame, ker se sploh ni

sem vrnil nazaj na delo v omejeno tovarno? Priporočam ji, da bi podučila svojega pristaša o razliki med foremanom in sodelavcem. Iz kakšnega namena dopisovalka poroča, če ne verujem v unijo, ako pa sem član unije, odkar sem zaposlen v tovarni B. & W. Co.? Navzoč sem bil na izredni seji, ko je šlo za delo njenega moža. Ker piše, da dela vse skupno, zakaj ji ni to pojasnil, saj je bil v moji bližini?

Da se odo oči odprle tistim, ki kličejo delavske boje za bla-bla. Tako ona piše. Zakaj tako podlo obrekovanje? Da, odprle se bodo rojakom oči, da jo bodo videli, ne samo poslušali, potem bo drugačna sodba. Pregovor "poslušaj me in ne glej me" več ne drži, vsaj pri meni ne. Toda njeni pristaši še verujejo vanj. Solidarnost njenih pristašev je pa tako velika, da kričijo vse navskriž, kadar pa je potrebna akcija, da bi se obdržalo rojaka na delu, kateri je bil zaposlen v oni tovarni 35 let in je bil od P. Valve & Fittings Co. odpuščen, takrat pa vse molči. Taki so njeni pristaši. Kako so se izrazili njeni pristaši? Da ni bil zmožen dela opravljati "pravilno", katerega je opravljal 35 let! Izraz je akvala kompanija in Tončkini pristaši so ga potrdili; vsaj tako mora biti, kajti po njeni trditvi imam jaz samo štiri pristaše, drugo je njeno — morda.

Kdo je bil tisti, ki je obratovljal stroj po odslavitvi rojaka Johna J. in pristopil kompaniji na pomoč? Ali so imeli sedečo stavko? Ne. Zakaj ne? Odgovor je bil, da zaradi enega delavca ne moremo iti na stavko, se ne izplača, pa bodi zastopnik oddelka ali kdorkoli. Dokler se je boril, je bilo dobro, zahtevali so od njega, kaj vse naj jim izposluje kot zastopnik, potem pa je ostal sam na cedilu. Na tak način se bo kompanija iznebila delavcev, katerih se želi iznebiti. Slučaj Johna J. se je dogodil meseca marca. Kdo pride sedaj na vrsto? Tončka in pristaši, odprite oči in naredite potreben korak, predno začnejo padati koliki po vaših glavah, da ne bo treba napadati Jakiča, da je on vsega kriv. Čuvajte dobro vašo ladjo, kajti vse se lahko potopi z vsem občinstvom in ves ponos splava po vodi.

Podpisani ni še nikdar nasprotoval uniji, ne eni ne drugi. Ako pa vodstvo unije ni v pravem, se nikakor ne strinjam z njim, in po mojem prepričanju to ni nobeno zlo.

Kar se tiče kulture, piše, da ni treba razbijati in da bodimo skupaj. Kako pa bomo skupaj, ko pa vendar hoče sama razbiti! Zakaj jo pevski zbor Javornik tako tišči? Organizirala je še en pevski zbor z namenom, da razbije prvega. Ona dobro ve, da en pevski zbor je dovolj za naselbino, ki je Barborton. Naj zadostuje za enkrat in za vselej polemike s Tončko, ako bo konec njenih neresničnih trditve.

Anton Yakich, 48.

Nekaj v razvedrilo

Mt. Olive, Ill. — Kakor sem razvidel iz Prosvete z dne 12. julija, naš metropolitni dopisnik, ki si je obetal počitnice, še ni zaspal, ampak se še oglašja in odgovarja na razne kritike, kar je prav in priporočljivo. Če ima rad kravce zaradi mleka, je to

seveda njegova osebna zadeva, s tem pa drugim seveda prav nič ne pokvari čkna do ječmenove šupe, kar je prišlo. Radoveden pa sem vseeno, katero mleko mu gre bolj v slast, sladko ali kislo, posneto ali neposneto? To je pravo ribniško vprašanje, ne moje. Vprašanje je tudi, kako neki more črna krava dati belo mleko, in ali je kakša razlika med mlekom od bele in črne krave? Seveda pridejo v poštev tudi marogaste krave, toda tobi pa bilo še težje vprašanje, če se ga bi hotelo temeljito razrešiti, ne? Menda bo tako, ker drugače ne more biti. Well, vprašanje naj lepo ostane vprašanje, mleko pa naj ostane mleko, brez katerega ni še noben predsednik prišel do svoje časti.

Letos sem bil že dvakrat v Milwaukee na obisku. Ogledal sem si tudi tamkajšnje tri pivovarne, in povsod so mi dali z medom skuhan ječmenove župe za pokušnjo. Schlitz, Blatz in Pabst — vsi so dobri, ali Budweiser je čez vse, in tako celo v Milwaukee trdijo, tega pa gotovo ne bo potrdil Frank Barbič, gotovo pa bo to storil "oč" Prosvete.

Tudi delo je pri nas šlo na počitnice, po navadi na šestmesečne, "cesarskega dela" je pa malo in se prav težko dobi. Obetajo pa se zopet "zlati časi", ampak gotovo ne za nas delavce, ker amo še preveč zaspali. Tam od vzho da se oglašja nov zvečar s trojko na čelu, kateremu pa svetujem, naj gre k vragu!

Andrew Maren.

Javni shod CIO v Chicago

Chicago. — V petek, dne 22. julija ob 7.30 zvečer se bo vršil javni shod članov unije United Rubber Workers of America (UO) v dvorani SNPJ na Lawndale ave. Glavni govornik bo S. H. Dalrymple, glavni predsednik URWA, ki pride iz Akrona, O. da nagovori navzoče v momentu konflikta med URWA in AFL. On prihaja iz mesta Akrona, kjer imata URWA in CIO svoje močne postojanke, kjer se naši delavci odločno borijo, da se obdržijo sedanja mezdna lestvica. Doslej so v tem boju uspeli in bodočnost izgleda dobro. Vabljeni ste vsi delavci, da se tega shoda v petek večer udeležite v velikem številu. Vstopnina prost.

Frank Groser, 559.

Glas starega naročnika

Bellaire, O. — Naročnik dnevnika Prosvete sem od njegove prve številke, in ker mi sedaj poteče naročnina, jo z veseljem obnovim za celo leto. Prosveta ni koristna publikacija le zame, temveč za slehernega delavca — je naš edini slovenski delavski dnevnik, iz katerega črpamo znanje in se učimo delavske izobrazbe, katere nas vse skupaj vodi v boljše in pravičnejše človeško družbo.

Zadnje čase se je oglasilo nekaj pismarjev, ki hočejo iz enega ali drugega vzroka, da Prosveta spremeni svoje smernice, katere so ji bile določene na 11. konvenciji SNPJ. In kadar ti pismarji pridejo v protislovje — v protislovju so itak vedno — s smernicami, je glavni urednik prisiljen, da napiše zraven svoj komentar. To pa spet nekatere pismarje razkači. Da se izvele iz zagate, odgovorijo v javnosti, da je urednikov komentar golo zavijanje in ne šola in poduk za bodoče pisarje. Večje absurdnosti pa ni zapisal še nobeden dopisovalec Prosvete kot je to storil coloradski Martin Hochevar, član društva št. 21, ko je zapisal, da je Molek članski sluga in da aploh ne sme niti besede odgovoriti niti pisati, četudi mu je konvencija naročila: toliko in toliko kolon napiši od časa do časa. Torej ne preostaja Molku drugega, kot da se lepo vrne v stari vek in da se drži svetega pisma, če mu kateri pismar v dopisu prismoli eno ali dve gorki. Četudi je tisti star 70 let, naj mu urednik nastavi še drugo lice, potem pa šuti: kako neki boš ti sluga zapovedal nam gospodar — Glasovi Daily —

jem, ubogaj in šele potem boš sposoben urednik Prosvete. Amen!

Da, dragi čitatelji Prosvete. Ako prav in temeljito preudarno komentarje urednika Molka, vidimo, da so resnična šola za nas neizkušene dopisovalce — Glasovi Daily —

(Dolje na 3. strani.)

Staranje je umetnost

Zivljenje se ljudem daljša, to je že stara nica. Če je znašala življenjska doba okrog 1880, povprečno je 37 let, računamo danes, da znaša okrog 60 let. Iz tega bi bilo nati, da se tudi pozneje staramo nego naši predniki. Toda v splošnem naziranj o starosti ga učinka še ni videti. 40-letni človek je splošnem mnenju že dosegel višek življenjske sile in od te dobe dalje nazaduje. Sportni šče s 26. letom "star", z 31. letom spada "seniorje." V umetnem drsanju dosegajo večje rekorde celo še dosti mlajši in čed mlajši ljudje.

Kdaj se pričnemo potemtakem prav za starati?

Z biološkega stališča se prične staranje, ko se v žilju, možganih, zlezah in drugih organih pokažejo določene spremembe. K postanejo krhke, koža neprozna, zledeci in je delujeta počasneje in ne moreta več sprnjati iste količine hrane v tvorno življensilo. Toda biološki znaki niso popolnoma zaljivo merilo za nastop starosti.

Ko se človek z biološkega stališča prične rati, njegova pljuča ne delujejo več tako do Pljučni mehurčki se skrijejo in zmanjša se halna površina. Toda baš ta dogodek, ki opisujejo kot enega izmed zanesljivih znatstarosti, nastopi pri mnogih ljudeh zelo zgodri drugih ljudeh, ki se za dihalna dogajenkoliko brigajo, pa se ne pojavi niti še vki starosti. Če se človek trudi s pravilnimhanjem in se vežba, uide vsekako dihalnimjavom, ki jih navaja klasična medicina kotke starosti. Nekaj znanstveni znak staranjada torej razveljavljati. S tem pa se vsa postaranja spremeni. Tu nastanejo vprašanjakako je to, ali se človek izrabi nujno v oblikih jih vidi poznamo, ali pa se dajo te oblikernanja spremeniti? Ali je staranje, kakor gznomo, nujen naraven pojav ali pa ga je delno krivo neznanje in pomanjkanje?

Organi, ki se prične najprej starati, so Od desetega leta dalje popušča sposobnostnjih ustanovitev na bližino, čeprav nas po učinek tega počasnega popuščanja motiti nekako v 45. letu. Ze v 10. letu se torej pžejo prvi znaki starosti. Toda izkušnje uče, da se človek s primerno vežbo lahko indaljševodnosti. Pri ljudeh, ki se bavijo zmi sporti, največja zmogljivost dosti počaje popušča nego pri enostranskih sportistih. Duševni delavci, ki uganjajo sport, zmore 60. ali 70. letom običajno več nego bivšispniki iste starosti.

Človek se mora starati, toda danes se ne nepravilno. Neki pomembni psihiatri je dejal, da imajo ženske svoja nevarna leta takadar jih hočejo same imeti. Iz tega sledi je staranje pred vsem zadeva duševnega strojenja. Gre zlasti za to, kako se je pripravljati na dobo po 40. letu. Človek, počuti potem nenadno utrujenega, stori v najbolje, da vrine neki odmor v svojo vade. Ta odmor naj traja vsaj tri mesece, da "askeza" ne pomeni samo odpovedi, temtudi vežbanje. Človek bi moral pričeti z manimi vsakodnevnimi dihalnimi vajami, zmanmi, sporti s hitrostnimi vajami, pred vsakkanjem, skakanjem in plavanjem. In kot mora zahajati mnogo na sveži zrak. Doda bilo treba stalne miselne vaje, ki dajejo novopobudo, in končno je treba spremeniti način prehrane. Človeku od 40. leta dalje, treba v lastnem telesu nič novega več gnezadovoljiti bi se moral zato z najbolj potreminajmanjšimi obroki. Zato bi pa moralhtevati dobro in tečno, "spodbudno" pripravnih jedi. Kajti vse, kar potrebuje človek letu, se da izraziti z besedo "podbuda."

Po razpravi dr. J. Schwankaja

Skozi neraziskano Afriko

Pred kratkim se je vrnila v Nemčijo odva, ki je obiskala afriški Ruvenzori in šestmesečni odsotnosti dovršila svojo nalgoobmočju Kilimandžara. Najlepši uspeh je segla odprava s svojimi turističnimi relikPod vodstvom Eugena Eisenmanna je plešetst moč po najvišjih grebenih afriškega gja in ti so doživeli zadostneženje, ki ga dajejo govalcu skoro nedostopni vrhovi.

Ekspedicija se je v Afriko grede v Gekukrala na ladjo ter se je odpeljala na skozki Sredozemsko morje in Sueski prekopMombasse. Tam se je izkrcala na afriškizemlju. Angleške oblasti so šle nemškimbolazcem na roko. Pohod na Kilimandžarje začel pri Mošiju, dva udeleženca odpravaje plezala po južni strani čez Kibo. V začetkubruarja so turisti nadaljevali pot skozi Udu in so dosegli Kamalo. Nato se je zaprodiranje v območje Ruvenzorija.

Hribolazci so morali tukaj najprej skozi likanski pragozd. Pri tem so jim bili vlikanski oporo nosači, ki so opravili veliko delo, ti na poti skozi ta pragozd so se skrhale in mte ge ekspedicije. Potem so se začele plezati re v pravem pomenu besede. Često so mudeleženci ekspedicije plezali čez grebene v šini 5000 m. Preplezali so Stanleyev vrh izvršili pri tem važna kartografska delo, so ta bila pri kraju, je začel odpravi pobba. Naporu so hribolazce tako iscrpali, da se morali polagoma vrniti, ker so širje delmalarijo, ki je silno oteževala ekspedicijamalo. Po vrnitvi v Mombasso, so poticali zapadne afriške obale do rta Dohre nade, so se zopet vkrcali na ladjo, ki jih je odlaHamburgu.

Grupa delavcev vrta skalovje nad jezom, ki ga federalna vlada gradi ob reki Columbiji v državi Washington.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

RAZBOJNISTVO DVEH ZLO- CINCEV

Na poti od Smartnega na Pohor-
je do Pragerskega sta enega
strelila, dva nevarno ranila

Noč na 25. junija je bila za
naslovce krajev med Smart-
nem na Pohorju in Pragerskim
groze in strahu. Dva (mor-
talni strelj) razbojnika sta
noč do zore napadala ljudi
v hiše.

Zabeleženo je v Smartnem na
Pohorju. Okrog 1. ponoči sta
šla pred hišo posestnika Ro-
mana Ačka dva moška. V sobi
Ačkova žena imela luč, ker
pravno previjala dete. Moška
sta govorila tako glasno,
da je Ačkova poklicala svojega
muža, ki je naglo odšel ven. To-
ga več sta mu že stopila dva

moška nasproti in zaklicala:
"Narajali življenje! Ačko je od-
šel v soboto, češ da gre po de-
lu, a je skočil skozi okno, se
povzpel v blevu in vilami in se
vnel k hiši. Ko je od zunaj
opazil skozi okno v sobo, se je
hitro počel strel in Ačko se je
hitro zadet zgrudil na tla.

Razbojnika sta nato pretaknila
po omare in predale v hiši, a
nista dobila nikakega plena.
Ker niti eni in otroku nista sto-
pala, odšla sta proti Prager-
skemu in ves čas kričala in se
vrtela na korajžo. Ko sta pri-
šla v Gornjo Poljskavo, sta tudi
kričala "auf baks" in trkala
v vrata Oberausove pekarnice.
Oberaus je vrata še bolj
zaroval in upihnil luč, nakar
razbojnika odšla dalje. Na
okrajnem trgu sta streljala v
ljudi, nato pa napadla krojača
Jana Karbunta. Ta je prišel
Maribora in je blizu Ferkove
ustil legel na tla in zaspal.

Razbojnika sta ga poklicala in
povabila od njega denar. Ubogi
Karbunt pa je imel pri sebi jedva
din in pol. To ju je tako uje-
lo, da sta ga pretepla in nato
dalje. Kmalu sta srečala
tudi in ustrelila sta proti njim.
Nato Martin Fideršek se je
zadrl ranjen na tla. Moral je
dati ves svoj denar, kar
je imel pri sebi. Fideršek
prepeljal v Slovensko Bistri-
co v bolnišnico. Naslednja žr-
tev je postal gonjač Vinko Duh
Pobrezja pri Mariboru. Gnal
na Pragersko dva para volov,
grmovja sta planila nanj raz-
bojnika in streljala nanj. Ena
kuga je Duha zadela v vrat in
se je zgrudil in onesvestil.
Napadalec sta mu vzela denar-
ce s 70 din in prstan z roke.
Nato je obležal nezavesten v krvi,
napadalec pa sta odšla proti
grajskemu. Napasti sta ho-
le dva ljubljancina, ki sta
odšla.

Na napadu je bila obveščena
andarmerija in žandarmerija.
Komanda v Ljubljani, ki je
kaj posla svojega poveljni-
Barleta tja. Odredil je ob-
stitev vsega okoliša, da bi za-
stili napadalec. Ljudje sumijo,
da napadalec bila Jože Čre-
nko, ki je pred nekaj tedni po-
gnil iz mariborske kaznilnice,
kakor Juhart, oba stara ko-
njaki nad 20 let, a pri obla-
steh že znana vlomilca in napa-
dalca.

Orožnikom je uspelo, da so v
vsi vasi pri Mariboru prijeli
Juharta, iščejo pa še
repnika.

Ubil se je z motociklom. —
Na 25. junija zjutraj se je na
dolenjski cesti v Ljubljani pri-
stila huda nesreča, katere žrtev
postal 32 letni vodja kavarne
nebotičniku Hinko Tabor.
Nato je zjutraj končal služ-
bo, sta se s prijateljem, nata-
rjem Dolenjem odpeljala na
motociklu proti Turjaku na
prehod, da se po težkem noč-
nem delu v zakajenem lokalno
svežega zraka na do-
njakih travnikih. Malo pred
mesto sta se že vračala. Blizu
ankarja na Dolenjski cesti ji-
sta se pripeljal nasproti tovorni
mu pa se dveje vozil. Tedaj se
zgodila nesreča, ki je ni bilo
možnosti se dočeti pojasniti.

Polje je tovorni avto z zad-
nim koncem zadel Tabora v
lavo — Tabor se je namreč

nenadoma zgrudil z motocikla
z veliko rano na seneh. Neza-
vestnega so prepeljali v Leon-
išče, kjer pa je popoldne že umrl.
Zapušča vdovo in malo hčerko.
Njegovega trupla še niso našli.

Medveda so podrli. Na Me-
nini planini in v okoliških goz-
dovih je strašil že dalj časa
medved, ki je napravil kmetom
veliko škodo. Pozimi je napa-
dal drobnico in raztrgal mnogo
ovac. Nazadnje je okrajno gla-
varstvo razpisalo 1000 din na-
grade — tedaj so se lovci zaro-
tili, da hočejo dobiti medveda
pred puško. Zdal jim je to res
uspelo. Konec junija so se trije
lovci napotili na Menino na vse
zgodaj, zasčili so zverino na
Velikem vrhu in ga podrli. Pre-
peljali so ga v Kamnik. Tehtal
je 205 kil.

Zakonca hkrati umrla. — V
Ljubljani sta v soboto, dne 25.
junija umrla upokojeni ravna-
telj meščanske šole Josip Bezljaj
in njegova žena Marija. Bezljaj
je bil star 83 let, njegova žena
75 let. Zjutraj je umrla žena,
dve uri kasneje mož. Skupaj
sta ležala na mrtvaškem odru in
skupno so ju pokopali. Pač re-
dek primer, da bi zakonca sko-
raj isto uro hkrati umrla.

Strela jo je ubila. — V torek,
28. junija je nad Celjem divjala
huda nevihta s točo in treska-
njem. Na travniku v Čretu pri
celjskem pokopališču je skupi-
na delavcev in delavk grabila
seno. Ko je prihrumela ne-
vihta, je strela udarila naravno
most med grabljice in je bila 73
letna delavčeva vdova Apolonija
Mikše takoj mrtva, njena sosa-
da pa onesveščena.

Utonil v Savi. — V Krškem
je utonil v Savi trgovski po-
močnik Martin Suln. Plavač ni
bil dober, zašel je v pregloboko
strujo in utonil. Njegovega
trupla še niso našli.

Tri leta sedanje vlade. — Te
dni so potekla tri leta, kar je
nastopila vlada dr. Stojadinovi-
ča in njegovih sodelavcev, med
katerimi so iz Slovenije zasto-
pani klerikalci po dveh mini-
strij, dr. Kreku ni dr. Korošcu.
Ob tej priliki je tiskovni urad
sestavil dolg članek, s katerim
skuša dokazati, koliko dobrega
je sedanja vlada storila za Ju-
goslavijo. Ta članek so po uka-
zu morali objaviti vsi ljubljans-
ki dnevniki, tudi opozicijska
"Jutro" in "Slovenski narod".
Niti ni bilo dovoljeno zabeležiti,
da je poročilo dostavila tiskov-
na vladna agencija "Avala";
ustvaril naj bi se videz, da je ta
slavospev napisan v redakciji
listov.

Požar v Šiški. — Ob kamni-
ški progi v Šiški, v Kamniški u-
lici ima svojo vilo upokojeni že-
lezniški uradnik Ložar. Ta vila
je v nedeljo 3. julija zvečer
okrog osme ure začela goreti na
treh straneh ostrešja. Kmalu
so prispeli gasilci in pogasili
ogelj, ki pa je že napravil ve-
liko škodo. Pogorelo je vse o-
strešje, podstrešje in nekaj
prvega nadstropja, voda pa je
uničila tudi spodnja stanovanja.
Kakor hitro so začeli z gaše-
njem, so tudi že pojasnili na-
stanek požara. Na travniku hi-
še so policisti aretirali 26 letne-

ga akademika Koviča kot poži-
galca. Akademik Kovič je sta-
noval v Ložarjevi vili in se je
zaljubil v Ložarjevo najmlajšo
hčerko, ki pa ni marala zanj in
ji je tudi oči branila, da bi se
shajala s Kovičem. Tega je to
tako razjezilo, da se je sklenil
maščevati. Ugotovljeno pa je
tudi, da je Kovič včasih zme-
den. Ravno tisto uro pred po-
žarom je Kovič besnel proti Lo-
žarju, češ da bo že nekaj na-
pravil. Ker se je Ložar bal, da
utegne res kaj storiti, je odšel
na policijo po obrambo. Preden
pa se je Ložar s stražnikom
vrnil, je zagorela njegova hiša.
Kovič je na treh straneh pod-
strešja podtaknil ogenj. Nato
je zbežal iz hiše s svojim kovč-
egom in mahnil po Ljubljanskem
polju, kjer pa ga je dohitel stra-
žnik in aretirali. Kovič je pri-
znan, da je zažgal hišo, vendar
pa je tako zmeden, da ga še ni-
so mogli zaslišati natančneje.

Umrli komponist dr. Schwab.
— V ljubljanskem Leonišču,
kjer se je zdravil za sklerozo, je
v noči na 30. junija umrl celjski
zdravnik, znani slovenski kom-
ponist dr. Anton Schwab, star
70 let. Po rodu je bil pokojnik
od St. Pavla pri Preboldu, gim-
nazijo je končal v Celju, medi-
cino v Gradcu, nakar je službo-
val v raznih krajih in prišel na-
zadnje v Celje. V muziki je bil
prav za prav samouk. Kompo-
niral je mnogo pesmi, ki jih
pevske zbori nad vse radi pojo.
Njegove skladbe so tako melo-
dične in narodnim napevom so-
rodne, da so mnoge njegove
pesmi ponarodele.

Smrtna nesreča. — Med Su-
šakom in Vrhniko prevaža blago
tovorni avto podjetja Stirn.
Ko je 27. junija vozil Stirnov
šofer Vinko Podgoršek cement
s Sušaka, sta se mu pridružila
posestnik, mesar in gostilničar
Tavčar iz Logatec in trgovec
Cop iz Cebra. Ko so pripeljali
do Klešč pri Cabru, je moral
težko natovorjeni avto čez most,
preko katerega je dovoljen pro-
met le z vozovi in bremenom do
3000 kil. Sam tovorni avto
Stirnov pa je bil skoraj težji in
še je bil naložen do vrha s ce-
mentom. Most se je pod avtom
tako zrušil in avto se je pre-
vrnil v strugo. Cop in Tavčar,
ki sta sedela na vrhah cemen-
ta, sta bila takoj mrtva, šofer
Podgoršek pa težko poškodovan.
Gostilničar Tavčar je imel zvezo
s Sušakom, zaradi vinske trgo-
vine in je pogosto popotoval tja.

Prva letošnja žrtev Save. —
V Zagorju ob Savi je Sava za-
hlevala prvo žrtev med letošnji-
mi kopalci v Sloveniji. V Za-
gorju pri železniški postaji de-
la Sava nevarno vrtnice, ki je
pogotiln že nekaj kopalcev in
se ga vsi izogibajo. Sin rudarja
Brezovarja, Ivan Brezovar, ki
obiskuje v Zagorju meščansko
šolo, se je kopal v bližini tega
vrtinca, zašel preblizu njega in
že ga je vrtnice potegnil na dno.

Industrijski komisar v N. Yorku povišan

Administrator mezdne- ga zakona

New York. — (FP) — Elmer
F. Andrews, newyorški indus-
trijski komisar, je bil imeno-
van za načelnika federalnega bi-
roja, v čigar področje spada iz-
vajanje zakona minimalne mezde
in maksimalnega delovnika, ki
je bil sprejet v kongresu predno
je zaključil svoje zasiedanje. Na
to pozicijo je bil imenovan pre-
sednik Roosevelt, ki se nahaja
na govorniški turneji.

Kot industrijski komisar v
New Yorku, je bil Andrews na-
čelnik državnega delavskega de-
partamenta. To službo mu je po-
delil governor Lehman. Ko je
bil Roosevelt governor newyor-
ške države, je bil Andrews po-
možni industrijski komisar.

Andrews je podpiral delavske
unije v kampanji, da kongres
sprejme zakon, ki ga bo zdaj on
izvajal. On je tudi pritiskal na
newyorško državno zbornico, da
je sprejela "mali Wagnerjev za-
kon", ki določa minimalno me-
zdo za ženske v industrijah, raz-
tegnitev sistema brezposelnost-
nega zavarovanja in izboljšanje
delavskih odškodninskih zaka-
nov. On je vodil borbo proti pro-
viziranju o mezdah razlikah za
delavce na jugu, ki so vključene
v mezdni zakon. V državni
službi je bil devet let.

O zakonu minimalne mezde in
maksimalnega delovnika se je
Andrews izrazil, da je ta naj-
večji zakonodajni uspeh Roose-
veltove administracije. Dejal je,
da bodo imele koristi od tega za-
kona newyorške industrije, ki
plačujejo višje mezde kot pa in-
dustrije v drugih državah, a so
se morale zaradi tega otepati
konkurence. Mnogo industrij se
je izselilo iz države drugam, kjer
delavski zakon niso bili tako
strogi kot newyorški. Odslej na-
prej bo drugače, ker firme ne bo-
do več iskale cenih delavcev,
ker federalni zakon krije vse.

"Izvajanje zakona minimalne
mezde in maksimalnega delov-
nika bo v prvi vrsti zaviselo od
kooperacije," je rekel Andrews.
"Če te ne bo, se bo treba poslu-
žiti drugih sredstev."

Absolutizem jeklarske- ga magnata Weirta

(Nadaljevanje s 1. strani.)

lahko požene v akcijo, kadar ho-
če, ker absolutno kontrolira njih
življenje, drugič pa časopise in
trgovska zbornica potrebujejo
le namig in že so v akciji na
strani družbe.

Do "masnih demonstracij" si-
cer ni prišlo, poslana pa je bila
v akcijo "sekircarjev" (hatchet
gang), ki je očitno
hotela dobiti v roke — glavnega
odvetnika delavskega odbora
Isadorja Polierja. Namesto mas-
nih demonstracij so se v Steu-
binvillu pojavile na napoveda-
ni dan majhne skupine Weir-
tonovih "sekircarjev". Pred fe-
deralnim poslopjem in v bližini
so se pojavile bande petih mož,
ki so ves dan in pozno v noč pa-
zile, kdaj se bodo prikazali na
ulici zastopniki delavskega od-
bora. Ker pa je prišla na lice
mesta državna policija iz Ohia
in Pennaylvanijske, je Claude

Potres v Grčiji;
dvalet ubitih

Atene, Grška, 20. jul. — Potres,
ki je danes zjutraj zamajal vsa
dežela, je uničil eno vas popol-
noma in podrl veliko število hiš.
Sem dospela poročila se glasijo,
da je bilo najmanj dvalet ljudi
ubitih in čez sto ranjenih. Sredi-
šče potresa je bil otok Euboea.

Industrijski komisar v N. Yorku povišan

Administrator mezdne- ga zakona

New York. — (FP) — Elmer
F. Andrews, newyorški indus-
trijski komisar, je bil imeno-
van za načelnika federalnega bi-
roja, v čigar področje spada iz-
vajanje zakona minimalne mezde
in maksimalnega delovnika, ki
je bil sprejet v kongresu predno
je zaključil svoje zasiedanje. Na
to pozicijo je bil imenovan pre-
sednik Roosevelt, ki se nahaja
na govorniški turneji.

Kot industrijski komisar v
New Yorku, je bil Andrews na-
čelnik državnega delavskega de-
partamenta. To službo mu je po-
delil governor Lehman. Ko je
bil Roosevelt governor newyor-
ške države, je bil Andrews po-
možni industrijski komisar.

Andrews je podpiral delavske
unije v kampanji, da kongres
sprejme zakon, ki ga bo zdaj on
izvajal. On je tudi pritiskal na
newyorško državno zbornico, da
je sprejela "mali Wagnerjev za-
kon", ki določa minimalno me-
zdo za ženske v industrijah, raz-
tegnitev sistema brezposelnost-
nega zavarovanja in izboljšanje
delavskih odškodninskih zaka-
nov. On je vodil borbo proti pro-
viziranju o mezdah razlikah za
delavce na jugu, ki so vključene
v mezdni zakon. V državni
službi je bil devet let.

O zakonu minimalne mezde in
maksimalnega delovnika se je
Andrews izrazil, da je ta naj-
večji zakonodajni uspeh Roose-
veltove administracije. Dejal je,
da bodo imele koristi od tega za-
kona newyorške industrije, ki
plačujejo višje mezde kot pa in-
dustrije v drugih državah, a so
se morale zaradi tega otepati
konkurence. Mnogo industrij se
je izselilo iz države drugam, kjer
delavski zakon niso bili tako
strogi kot newyorški. Odslej na-
prej bo drugače, ker firme ne bo-
do več iskale cenih delavcev,
ker federalni zakon krije vse.

"Izvajanje zakona minimalne
mezde in maksimalnega delov-
nika bo v prvi vrsti zaviselo od
kooperacije," je rekel Andrews.
"Če te ne bo, se bo treba poslu-
žiti drugih sredstev."

Absolutizem jeklarske- ga magnata Weirta

(Nadaljevanje s 1. strani.)

lahko požene v akcijo, kadar ho-
če, ker absolutno kontrolira njih
življenje, drugič pa časopise in
trgovska zbornica potrebujejo
le namig in že so v akciji na
strani družbe.

Do "masnih demonstracij" si-
cer ni prišlo, poslana pa je bila
v akcijo "sekircarjev" (hatchet
gang), ki je očitno
hotela dobiti v roke — glavnega
odvetnika delavskega odbora
Isadorja Polierja. Namesto mas-
nih demonstracij so se v Steu-
binvillu pojavile na napoveda-
ni dan majhne skupine Weir-
tonovih "sekircarjev". Pred fe-
deralnim poslopjem in v bližini
so se pojavile bande petih mož,
ki so ves dan in pozno v noč pa-
zile, kdaj se bodo prikazali na
ulici zastopniki delavskega od-
bora. Ker pa je prišla na lice
mesta državna policija iz Ohia
in Pennaylvanijske, je Claude

Potres v Grčiji;
dvalet ubitih

Atene, Grška, 20. jul. — Potres,
ki je danes zjutraj zamajal vsa
dežela, je uničil eno vas popol-
noma in podrl veliko število hiš.
Sem dospela poročila se glasijo,
da je bilo najmanj dvalet ljudi
ubitih in čez sto ranjenih. Sredi-
šče potresa je bil otok Euboea.

Moja turneja v interesu SNPJ po zapadu

Piše gl. tajnik F. A. Vider

(Nadaljevanje.)
Nadaljujem pot proti državi
Idaho, kjer se je imel v mestu
Kellogg vrstiti shod na večer
19. maja. Tukaj naj bo ome-
njeno, da najslabšo ceno na
svojem potovanju sem našel v
državi Idaho in deloma v Mon-
tani, katera je bila po večini pe-
ščena, na nekaterih mestih iz-
prana ali pa polna nevarnih lu-
kenj, po katerih ni bilo mogoče
naglo voziti. Pot po teh krajih
vodi preko velikih hribov in
grabnov, koder je večkrat opa-
žati posledice deževnih nalivov.
Na prijaznem jezeru Coeur d'
Alene, ob katerem nekaj časa
pelje cesta in kjer več možakov
čaka na ribe, je videti več divjih
rac, ki se kopljejo in igrajo na
vodi. Kakšni hribi so krog Kel-
loga in Mullana, si čitatelj lahko
najboljše predstavlja, če povem,
da so bili vrhovi teh hribov z
malimi izjemami še pokriti a
snegom in da v teh krajih ne vi-
diš drugam kakor v nebo. Tudi
ni nič nenavadnega, če prične
snežiti meseca julija ali avgusta.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

bodoče. Ni moj namen, da bi
zagovarjal Molka, ker je on sam
kaj nalogi. V dokaz so nam ne-
kateri dopisovalci, ki nam jih je
prikazal v pravi luči, in to jih
boli, zato pa toliko očitkov proti
Molku. Bečem le toliko, da vai
Prosvetini dopisovalci te dežele
niso doslej spisalili toliko knjig,
brošur, povelji, črtic in iger ko-
likor jih je izšlo izpod peresa
Ivana Molka. Če kateri pisar
dokaže, da to ni res, ga "potre-
ma" s ta malim in s ta velikim."

Da, dragi rojaki, boljše bi bi-
lo, da našo energijo usmerimo
proti našim časnikiarskim izko-
riščevalcem in resničnim zava-
jalcem, katerih kar mrgoli, ka-
mor se obrnemo. Pa noben pi-
sarni niti z mezinem ne gane,
le v Molku vidijo pezdri v očesu,
medtem ko ne vidijo v resničnih
zavajalcih bruna, četudi vselej
in povsod zagovarjajo sedanji
gnili sistem na škodo vseh de-
lavcev sveta, bodisi v mišljenju
ali v politiki. Kaj se hoče, iz-
koriščani smo in bomo, dokler
ne osvojimo nauka Karla Mar-
ksa — Delavci vsega sveta,
združite se! Izgubiti nimate ni-
česar, pridobite pa lahko ves
svet! Kadar se to zgodi, nam se
ne bo treba prerokati v časopis-
ju za prazen nič, kakor se zdaj
na škodo skupnosti.

Sedaj pa imam jaz eno "pri-
šverno", toda ne proti Molku,
temveč proti krivični porazdelbi
produkcije in distribucije. The
Rail River Coal Co. je dne 28.
junija zaprla rov št. 6 in s tem
odlokom je bilo poginanih na ce-
sto 600 rudarjev. Ta družba
obratuje dva druga rova, rov
št. 3 in 4, s polno paro po 5 dni
na teden. Rov št. 6 ima želez-
nico Baltimore & Ohio, št. 3 in
4 pa železnico Pennaylvanijske. In
to je menda vzrok. Rudarji
smo takoj sklicali izredno sejo,
da izvem, če bomo vsaj neka-
teri dobili delo pri rovu št. 3 ali
4. Delodajalec je pojasnil od-
boru, da za sedaj ne morejo za-
posiliti nobenega delavca od ro-
va št. 6, dokler ne dobijo več
narocil. Takoj je bil poslan od-
bor, če ne bo tam nič, naj vpra-
šajo pa pri WPA. In res smo
dobili navodila, da se moramo
registrirati v St. Clairsville v
glavnem uradu WPA, in to le
oženjeni in le po eden iz druž-
ne, ki mora biti državljan in
registriran v uradu socialne za-
varovalnine. Če nisi eno ne
drugo, si spet na cesti. In pri
WPA so samci že itak na cesti
— pa naj se oženijo, časa imajo
dovolj.

Sedaj čakamo, kdaj nas bodo
poklicali tu ali tam. Seveda je
težko čakati na delo s praznim
želodcem, ki zahteva hrane va-
k dan, če delaš ali ne. Kako bo v
bodoče z delom, bom že poročal.
— Končno pa priporočam, da
Molek urejuje Prosveto kakor
doslej in v istem duhu uči čita-
telje, da ne zaidejo na napačno
pota. Louis Pavlinich, 258.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Pueblo, Colo., J. P.: Vaša za-
deva je večinoma osebnega zna-
čaja in kot takšna nima pomena
za javnost.

Trockijev agent

izginil v Parizu

Pariz, 20. jul. — Ukluženeni
Trockijev delavskega urada
v Parizu poročajo, da je Rudolf
Klement, tajnik trockističnega
gibanja, izginil iz Pariza pred
enim tednom. Njegov mnenje
je, da je bil ugrabljen in odve-
den v Španijo.

Ena je st delavcev

ubitih v eksploziji

Baltimore, Md., 20. jul. — Eks-
plozija dinamita je ubila enajst
izmed osemnajstih delavcev pri
gradnji vodnega tunela. Eksplo-
zija se je pripetila nekaj minut
predno so delavce na ponočnem
sluhu imeli nadomestiti drugi.

Moja turneja v interesu SNPJ po zapadu

Piše gl. tajnik F. A. Vider

(Nadaljevanje.)
Nadaljujem pot proti državi
Idaho, kjer se je imel v mestu
Kellogg vrstiti shod na večer
19. maja. Tukaj naj bo ome-
njeno, da najslabšo ceno na
svojem potovanju sem našel v
državi Idaho in deloma v Mon-
tani, katera je bila po večini pe-
ščena, na nekaterih mestih iz-
prana ali pa polna nevarnih lu-
kenj, po katerih ni bilo mogoče
naglo voziti. Pot po teh krajih
vodi preko velikih hribov in
grabnov, koder je večkrat opa-
žati posledice deževnih nalivov.
Na prijaznem jezeru Coeur d'
Alene, ob katerem nekaj časa
pelje cesta in kjer več možakov
čaka na ribe, je videti več divjih
rac, ki se kopljejo in igrajo na
vodi. Kakšni hribi so krog Kel-
loga in Mullana, si čitatelj lahko
najboljše predstavlja, če povem,
da so bili vrhovi teh hribov z
malimi izjemami še pokriti a
snegom in da v teh krajih ne vi-
diš drugam kakor v nebo. Tudi
ni nič nenavadnega, če prične
snežiti meseca julija ali avgusta.

Ko pridem v Kellogg, mi po-
vedo, da shoda ne bo na večer
kot je zaključil izvrševalni od-
sek, pač pa se bo isti vršil v so-
boto zvečer. Valed določene-
ga shoda za shod v Buttu, Montana,
v nedeljo popoldne mi ni bilo
mogoče tukaj čakati dva dni in
končno se zamuditi shod v But-
tu.

tu, zato sem se odpeljal z bratom
Andrejem Orazmom, tajnikom
društva št. 214, v Mullan, kjer
sem ostal čez noč.

V Kellogg in Mullanu, Ida-
ho, so nevarni avinčeni rudniki.
Med avinčeno rudo je tudi nekaj
srebra, cinka in zlata. Družba
Bunkerhill and Sullivan, ki la-
stuje v Kellogg velik rudnik in
rudotopilnico, ima zaposlenih
nad 1500 delavcev, med kateri-
mi ni posebnega veliko Slovencev,
je pa več Hrvatov, Poljakov, Ita-
lijancev itd.

Eno posebnost sem tukaj opa-
zil in ta je, da nisem v nobenem
malem mestu po zapadu videl
toliko avtomobilov, kakor baš
tukaj in izgledalo je, da ima
vsak delavec svoj avto, kar je
prav, ker ga tudi zaslužijo. V
Mullanu je rudnik Morning
Mine, v katerem je uposlenih ok-
rog 800 rudarjev in je last
Federal Mining and Smelting
družbe, ki je najmočnejša v tem
mestu. Je še več manjših rud-
nikov v tej okolici, kjer je upo-
slenih precejšnje število rudar-
jev. Ta kraj se mi je zdel tak,
kakor na primer "Iron Range"
v Minnesoti pred 25 ali 30 leti,
koder so rudniške družbe imele
izključno dominacijo nad delav-
ci in mestno administracijo na
eni strani, salunarji pa na dru-
gi. O kakšnem kulturnem in
socialnem delu tu ni govora.
CIO je menda poslala svoje agi-
tatorje v te rudarske naselbine,
da organizirajo tamošnje ru-
darje, in če se jim posreči, bodo
storiili veliko dobro delo. Če so
podatki pravilni, je družba, ki
tu lastuje največji srebrni rud-
nik v Združenih državah, Sun-

Družini Orazem sem hvaležen
za postrežbo in vožnjo, kakor
tudi za gostoljubnost, ki ste jo
nama obema izkazali. Hvala!

Iz Mullana, Idaho, sem nado-
ljeval pot proti Buttu, Montana,
rudarskemu mestu bakrenih
rudnikov, v katerih sem pred
25 leti jaz kopal rudo. Z vse
drugimi občutki sem vozil
po tej poti, zatopljen v spomine
iz onih dni, ki so mi v mislih
stopili pred oči. Radoveden sem
bil sprememb, ki so se v teku
imenovane dobe tam izvršile,
članih, rojakih itd., zato sem
želel priti tam čimprej mogoče,
pa sem imel nekoliko "amole".

Do mesta Missoula se je vlek-
la jako kriva in hribovita pot
ob reki Missouli, ki je bila, ka-
kor sem že omenil, izredno slaba
in razbita. Tukaj so mi tudi po-
vedali, da bom mogoče imel po-
težkoče priti v Butte, češ, da je
tam poslednje dneve zapadlo
precej snega. Ker sem imel na-
men se spotoma ustaviti v Ana-
condi, vzamem pri Drummond
cesto, ki vodi čez Anacondo v
Butte. Ne vozim še dolgo, ko
se pokaže sneg in kolikor bolj
se bližam imenovanemu mestu,
toliko več snega in vode je na
poti. Prevozim že skoro polo-
vico poti, ko opazim rdečo za-
stavo čez cesto, kar pomeni, da
ne moreš naprej, toda ker ni
bilo nikogar, da bi ga povpra-
šal, nadaljujem še nekaj časa,
ko srečam mladega fanta na ko-
lesu, ki se vrača z gore in ta po-
ve, da se je na višini utrgala go-
ra in podsula pot, po kateri ni
mogoče vzeti. Moral sem se
vrniti in dalje drugo pot.

(Dalje prihodnjic)

Vesela pisarija

France Feržou

Samo je razlika v naslovih. Sodnik je lovec; od gosposke, boga in javnosti priznan lovec, mizar Plah pa divji lovec, sovražnik od sodnika, preganjan od gosposke in oboževan od tiste ogromne množice, ki simpatizira z vsem, kar oblast preganja. Velika je slava obeh, čeprav strogo ločena vsaka na svoje področje.

Zato sodnik Plaha ne more živga videti in Plah ne sodnika. Naroča stalno sodnik lovskim čuvajem in žandarjem, da pazijo na Plaha; pazi pa še bolj skrbno Plah, da ga ne zasajijo. Kajti je kazen za zajčeka, kakor bi podrl cerkev, in za srno, kakor bi ubil pet ljudi.

Najbolj boli Plaha občutek, da je lovski tat. Estetično ugovarja: — Gospod sodnik, to je grda in nezastidljiva beseda. Saj nima nihče zajcev in srnjadi v hlevu zaklenjenih! Bog jih je ustvaril za vse in zato posadil v gozd, da jih love najvrednejši. To pa je kvečjemu spretnost, ki je dana samo nekaterim. —

Iz tega je možno sklepati, da se poleg nažiranja lova razlikujeta tudi v načelnih pogledih. Naganja sodnik žandarje in lovske čuvaje nad Plaha, Plah pa — kakor pravi sam — še z večjo spretnostjo opazuje in uživa naravo. Vsi pa vedo, da dobi Plah več zajcev, srn, jerebov, kun in lisic, nego sodnik Danjko z vsami čuvaji in lovci skupaj. Tako je to urejeno in podeljeno na tem svetu! Toda kaj napraviti? — Prokleti tat! — mrmra venomer Danjko in zmerja žandarje in lovske čuvaje.

— Umetnost je to in spretnost, ki jo je nekaterim dal bog, drugim pa ne! — odgovarja Plah, kadar mu kaj pride do ušes.

Pozno jesensko popoldne privleče Plah po skrivnih potih domov srno. Zaklene vrata, zagrne okna z rdečimi zastori in deva srno iz kože, da bi jo razsekali in laže skril. Žena drži in molči. Tako je naučena.

Nekdo potrka na vežna vrata. Plah previdno pokuka ob strani zastora, ne da bi ga premaknil. Vidi žandarje. Brž pomaga ženi v posteljo, položi zraven nje srno in oboje pokrije čez glavo ter reče: — Zdaj pa stokaj in zdihuj, kar le moreš, drugega glasu pa ne od sebe! —

Razume žena in se drži navodil. Potem stopi v vežo in vpraša pol tiho: — Kdo pa je? Kdo tako razbija? — Odprite! Žandarmerijska patrola! Kaj se pa zapirate pri belem dnevu? —

— Odpira in godrnja: — Bolnika imamo, zato le potihoma, gospodje! —

— Nalogo imamo, da preiščemo hišo! — Le preiščite, gospodje! Pa kaj dobrega mi najdete, gospodje, saj ravno zdaj potrebujem. Samo v sobo ne smeta; žena mi baš rodi! —

Vstopi stražmešter Kočvara in se ozre na posteljo. Resnično: tam leži in obupno stoka; vse svetilke kliče na pomaganje.

— Zakaj pa ne greste bo babico? — vpraša stražmešter, ki je tudi rodbinski oče.

— Saj vidite, da ne morem vsemu kaj. Ali naj samo tako pustim? —

Zasmili se žandarju Plah, pa mu ponudi: — Stopite vi prvo po babico, midva bova pa na klopi pred hišo počakala ta čas. Preiskali bomo lahko tudi pozneje, porod pa se ne da odlagati! —

— O, stokrat boglonaj, gospodje, če ste tako dobri. Samo malo umiti se moram in preobleči! —

Zandarja sedeta na klop pred hišo. Plah pripne vrata, znaša vodo, žena stoka in jamra, da se silijo na vasa. Ko vse v redu pospravi, ko znese skozi zadnja vrata meso v skladišnico za drvarnico, kožo pa zakopje v gnoj, pride lep počen na prva vrata: — Tako, gospodje! Samo četr ure, pa bom z babico nazaj! —

Res sta kmalu nazaj; babica z velikim cekarjem, znamenjem svojega dostojanstva, sede v sobi tik postelje. Zandarja pa vse preiščeta. Vežo, kuhinjo, čumnato, kamro, hlev, klet, skedenj in kozolec. Mlajši spleza celo na podstrežje. — Nič! Nikjer nič! —

— Seveda ni nič! — pravi Plah brezbržno, (Dolje prihodnja.)

— saj ne nastavljam zank ne pasti. Puške tudi nimam. Vse si izmišljaljo samo hudobni ljudje zato, ker grem rad malo po gozdu. —

Ko patrola odide, potlači Plah babici v prazen cekar zadnjo četrtino srne za pot in molčanje, žena pa vstane in gre po opravo.

Sodnik Danjko pa si po neuspešni preiskavi privoščil ubogega Kočvara, ki je "za eno figo" in naj gre kar domov "na Pemsko".

Dolgo vrsto let se izmotava Plah na enak in podoben način iz vseh težkih položajev.

Pa pride na postajo v Lašče mlad žandar. Vnet za službo, okreten v poslu. Neprestano preži na Plahovo hišo. Potika se ob robu gozda; ob stezah, ki vodijo v Mrzle doline, Grivko, na Košutovko ali v Brezje. Po cele popoldneve leži ob vodi za vrtom, kjer imajo Plahovi svoj zelnik. Nekega dne opazi med dvema natikoma fižola lepo, spretno nastavljeno zanko iz konjske žime. To ga vzpodbude k nadaljnjemu zasledovanju in javi tudi stražmeštru Kočvari. Oba ležita v grmovju cele popoldneve v drugi polovici avgusta.

Dobro uro pred mrakom priskače dol iz Gmajne previdno z dolgimi in lenimi skoki prijazen zajček. Ozre se levo in desno ter posluhne. Nato hoče v zelnik na zelje. Med natikoma, koder vodi njegova pot, pa zatakne glavo v zanko. Ne more naprej in ne nazaj. Kolikor bolj se premetava in poskuša, da bi otreseel zanko, toliko tesnejša postaja.

Gledata žandarja, toda kaj ju briga zajček; zanima ju le, kdo pride ponj. Plah pa mora tudi od nekega opazovati ves potek, kajti v tem trenutku pride po vrtu od hiše naravnost v zelnik. In kakor da se mu nedolžna živalica smili, poklekne, zgrabi za ušesa in narahla zanko, da bi o sname čez glavo. Potem odloži konec prekrije ter z njo pošene našeška preplašenega zajca po zadnjem delu rekoč: — Na, da boš imel zadosti in boš zanaprej pustil moje zelje v miru. Ubiti te ne maram, le tatvine te moram odvadi! —

Spusti zajca, sam pa se mirno vrne čez vrt nazaj proti hiši. Zandarja ležita v grmovju kakor okamenela. To vendar ni lovska tatvina! Še na misel jima ne pride, da Plah bolj pazi na žandarje, nego na zanke, in da jih vselej vidi prej, nego oni njega.

Mlajši žandar pa le ne obupa. Dostikrat preleži pol noči, to je od polnoči do zore, na straži. In le tako se mu posreči, da vidi majskega jutra za Malim Vidmom Plaha s srno čez ramo in puško v roki. Zavpije: V imenu postave, stoj! in vrže puško v pripravljenost za strel. V tem hipu pa že tudi vidi, da nič ne vidi. Samo nekaj zašumi akozi praprot. Brez sledu vsa okolica! Teka žandar sem, teka tja, desetkrat gor, desetkrat dol. Potem se napoti na Plahov dom. Tja dospeta skoro istočasno. Kar pograbl ga in odvede v zapor.

Sodnik Danjko vstaja zgodaj zjutraj. Spomladi in poleti je že ob štirih ali najpozneje petih na vrtu. Okulira, obrezuje, presaja, privezuje, gnoji. Vse sam. Vrt je poleg lova sestavni del njegovega življenja. Ko ugleda žandarja s Plahom, je njegovo veselje nepopisno. — Bravo, bravo! Da ste končno vendar ujeli tega hudiča grdega! —

Ne more pričakovati osme ure. Sam ga zališuje. Plah prizna, da je res nosil srno, ne pa puške, da je našel crknenjo, da jo je odvrget v stelji, potem pa je zbežal.

Zandar trdi, da se mu zdi, da je videl puško, da je vse stokrat preiskal, da pa ni našel niti puške niti srne, pa tudi, da Plah ničesar ni mogel odnesti iz gozda. Sploh mu je vse uganka.

Stvar postaja sumljiva. Zato odloči sodnik Danjko, da gresta dva žandarja — jako previdno — s Plahom na lice mesta v gozd, kjer jima pokaže sam, kje in kako je našel in zopet odvrget srno.

— Uklenili vas ne bomo — pravi stražmešter Kočvara — toda če poskušate z begom ali kakšno zvižajo, bomo takoj streljali! —

(Dolje prihodnja.)

površini kakor tudi v znatnih globčinah. Zanj uporabljajo 175 do 300 m dolgo odičnico, na katero pričvrstijo za vabo vretenice (lokarde). Krohn je dobil na trnek tuna 300 m pod gladino, kjer je morsko dno nad 1000 metrov globoko. Pri tem je bolj silno mikaven: tun je izredno močan in neznansko uren. Brško začuti, da je ujet, se strmo glavo zašene proti dnu: obrtalo se komaj zadosti hitro suče ter odvlja odično vrstico.

Namesto tuna privleče ribič tupačam na dan sabljaka — nekateri mu pravijo mečanica — dalje morakega volka (soma), piljarja. Krohn je videl na Madelri ribiško barko, v katero je "pristal antiquorum" sunil s svojo pilo (žago) in si jo zalomil. Lahko si mislite, s kolikšno silo je butil, da je predri barko! Vilek pa pomeni vsekakor pohod na kamenico (račo) velikank. Lani je Krohn lahko polzel s motorjem po morski gladini.

Najbolj se veselijo lova na tune, kakršnih je okoli Madeire šest ali sedem vrst: najmanjše blizu 8 kg, največje po 400 kg, takšne, kakršne srečujemo po Sredozemskem morju in severnem Atlantiku. Nekaj posebnega je to, da tam lahko živi na površini kakor tudi v znatnih globčinah. Zanj uporabljajo 175 do 300 m dolgo odičnico, na katero pričvrstijo za vabo vretenice (lokarde). Krohn je dobil na trnek tuna 300 m pod gladino, kjer je morsko dno nad 1000 metrov globoko. Pri tem je bolj silno mikaven: tun je izredno močan in neznansko uren. Brško začuti, da je ujet, se strmo glavo zašene proti dnu: obrtalo se komaj zadosti hitro suče ter odvlja odično vrstico.

Nov material

Tako so iz tega mlečnega kamna ali galatita pričeli izdelovati vse mogoče predmete. Novi material je izpodrinil kost, želovino, jantar in rog; nova snov je namreč poceni, kajti mleko, posebno posneto mleko, ni drago in tudi formaldehid ni posebno draga kemična tvarina. Ugotovili so, da imajo vsi aldehydi — v njih skupino spada tudi formaldehid — čisto nove, do tistih dob še neslutene lastnosti. Če pomešamo formaldehid z vo-

ni vzhodno od funchalskega zaliva. Vročina je bila huda, nebo brez oblaka, morje brez nobene gube. Odičnice so bile pripravljene, skrbno navite; ostve ali harpune pri roki, prav tako dolga sulica, kakršna je potrebna, da se včasih pobije neukrotljivi plen. Tedaj se pojavi temna senca, dolga za pol čolna. Zdaj pa zdaj se pomoli ven, opaža se neznanska plavuta, ki bije po vodi in jo peni.

Vemo, s kom imamo posla, pa poženemo čoln z vso brzino proti omenjenemu predmetu. Krohn stoji na prednjem delu, držeč ostve v roki. Dospevši v primerno daljavo, jih zažene na vse hriplje. Lučaj je zadel. Žival se pogreza. Odična vrv se odmotava z bajno naglico, nad sto metrov je odšlo in sedaj nam ladjičco vleče za seboj gmota, težka 700 do 800 kil in razpolagajoča s pogonsko površino kakih 4 kv. metrov.

"Cele štiri ure se podi čoln blazno naprej in potem nazaj. Štiri ure, med katerimi se pošast bori za življenje. Vse te štiri ure nismo mogli niti za 1 m vrvi ven potegniti. Pomalem pa odpor ponehava, skat je truden. Napenjač vse žile in sile, vleče trije močje celo uro, preden se jame prikazovati skat, ki kolobari pod čolnom. Naposled je na površju, otepa se med penami. Napočil je trenotek, ko mu moremo zadati smrtni udarec s kopjem, dolgim 3 m 60."

Ta lep plen hrani muzej v Funchalu. Največji vzorec, kar so jih zasačili v otoških vodah: 4 m 35 na razseg, teža 694 kil. —C.

Surovine iz mleka

Mačka je dala pobudo za novo industrijo

Zgodovina najbrže ne bo nikoli mogla ugotoviti, kako je bilo ime tistemu laboratorijskemu slugi, ki je njega dni s svojo malomarnostjo zakrivil, da se je izmuznila mačka v delavnico nekoga kemika, ki se je ravno vneto bavil s svojimi poskusi. Dejstvo je, da je preplašena žival porabila to nenavadno priložnost za majhno študijsko potovanje po laboratorijskih mizah, za temeljito preiskavo raznih predalov in reagenčnih omar. Dejstvo je tudi, da se je živalca na smrt prestrašila, ko jo je hotel kemik prepediti. Mačka je skočila čez mizo, nekaj je zažvenketalo, prevrnila se je neka steklenica in med sikajočimi kletvicami užaljenega znanstvenika, ki se ga je nadležna žival drznila motiti sredi svetega dela, je muca kakor blisk švignila skozi priprta vrata iz laboratorija.

Samo kozarec mleka

Ko si je kemik natančneje ogledal škodo, ki jo je zakrivila nepoklicana gostja, je opazil, da je žival prevrnila samo steklenico formaldehida (HCOH); zli se je v skodelico mleka, ki ga je znanstvenik nameraval popiti za južino. Na dlani je bilo, da tega mleka ne bo mogel južinati; vsledo se je v kozarec kot gosta, trdna snov, snov, ki je do tlej znanost še ni poznala.

Kemik kajpak ne bi bil pravi znanstvenik, ako ne bi kar koj znanstveno preiskal novo snov. Ugotovil je, da je plastična ko le kaj, kajti če jo je segrel, jo je lahko oblikoval po mili volji. Novo snov je lahko obarval in barva je dobro držala. Snov je bila zelo podobna že znanemu celulozoidu, a pred njim je imela neprecenljivo prednost: bila je ognjavarina. Učenjaku je bilo takaj jasno, kakšnega ogromnega pomena je to za industrijo. Malomarni strežaj, radovedna mačka in kozarec mleka so pomagali ustanoviti novo industrijo, ki njen pomen od dne do dne bolj narašča.

Nov material

Tako so iz tega mlečnega kamna ali galatita pričeli izdelovati vse mogoče predmete. Novi material je izpodrinil kost, želovino, jantar in rog; nova snov je namreč poceni, kajti mleko, posebno posneto mleko, ni drago in tudi formaldehid ni posebno draga kemična tvarina. Ugotovili so, da imajo vsi aldehydi — v njih skupino spada tudi formaldehid — čisto nove, do tistih dob še neslutene lastnosti. Če pomešamo formaldehid z vo-

Frances Perkins, načelnica ameriškega delavskega departmanta, se razgovarja z Ernestom Brownom, angleškim delavskim ministrom.

do, dobimo dragoceno vsestransko uporabno razkužilo formalin, in če formalin spojimo s karbolno kislino, dobimo bakelit — tako so krstili to snov po njem belgijskem izumitelju Baelkandu. Dandanašnji je bakelit ena najvažnejših snovi v industriji surogatov (nadomestkov.)

Moderni alkimisti

Kakor so si alkimisti v srednjem veku prizadevali, da bi iz kovin, ki jih je bilo na prebitek, ustvarili zlahtnejše kovine, tako se tudi današnja kemija trudi, da bi iz ostankov na videz neuporabnih surovin ustvarila nove, dragocenejše surovine. Tako na primer bakelit s pridom nadomešča zlahtni les in več kovin; električna industrija ga uporablja namesto medu, a tudi v letalski industriji in v radijski tehniki, povsod se je izkazal bakelit kot nenadomestljiva snov.

Adelhihi pa, doslej skoraj neuporabna skupina kemijskih tvarin, so čez noč zaneli revolucijo v znanosti. Nekateri znanstveniki in kemiki so zastavili vse svoje sile za nadaljnje raziskovanje adelhidov, drugi so se pa pričeli baviti s čudovito uporabnostjo posnetega mleka. Učenjaki so tako sklepali: če smo ob združitvi posnetega mleka s formaldehidom dobili takšno presenetljivo novo snov, kakor je galatit, potem je pa pač mogoče, da tiče v posnetem mleku še vse drugačne, bolj uporabne lastnosti. In pričelo se je korenito raziskovanje tehnične uporabnosti mleka.

Kemija ruši monopol

Menda je ni surovine, ki bi je Evropa imela manj, kakor je volne, in ti imajo na svoje blago monopol: južnoameriške države ob La Plati in Južna Afrika. V teh deželah rede okrog 2 milijona ovac; leto za letom dobavljajo njih lastniki Evropi svojih 1000 milijonov kil volne. Italija krije na primer komaj 6% svojih potreb z domačimi viri, Nemčija pa okrog 8% in pošilja vsako leto bajne vsote deviz za volno v inozemstvo.

Leta 1920. se je nemškemu znanstveniku Todtenhauptu posrečilo, da je iz kazeina — to snov vsebuje namreč posneto mleko — izvelkel niti; tako so ugotovili, da imata kazein in ovčja volna isti kemijski sestav; tedaj so se učenjaki, prežeti z novim ognjem znanstvene radovednosti, znova vrgli na nova raziskovanja.

Leta 1935. se je razneslo po svetu, da se je italijanskemu učenjaku Farrettiju posrečilo pridobiti volno iz posnetega mleka; a svet še ni bil zrel za to novost in Farrettijev izum je ostal tloraja. Njegove niti so bile grobe in krhke in le težko jih je bilo barvati. In naposled, saj se je po avstralskih in južnoameriških stepah paslo okrog 2 milijona ovac, zakaj naj bi se torej mučili s pridobivanjem volne iz posnetega mleka?

Ko je pa počila vojna med Italijo in Abesinijo, so sankcije prisilile Italijo, da se je pričela zanimati za Farrettijev omaloževani izum; Italija namreč ni mogla nikjer na svetovnem trgu kupiti volne in tudi ne drugih surovin. Spet so se pričeli skrivnostni poskusi, po laboratorijih in kemijskih delavnicah so znanstveniki garali in tuhtali noč in dan, in tedaj se je lepega dne zgodilo tisto čudovito: kazeinske niti niso bile več krhke, dale so se dobro barvati in so grele kakor čista volna. Takrat je kemija spet enkrat uspešno posegla v razvoj narave. Danes naredi iz 1 kile posnetega mleka skoraj 1 kilo volne. In stroški za to predelavo so skoraj za dve tretjini nižji kakor pri naravni produkciji.

Volna, ki jo daje — krava

Kazein najprej v ogromnih strojih zdrobe in nastrajajo, potem oblikujejo pa iz njega debele bele svitke. To snov — imenujejo "snafliocco" — razdele v nitke, počesejo, navijejo na vretenca in spuste skozi čistilne in rezalne stroje. Zdaj je "snafliocco" uporaben za tkanje. Naši o-

troci se bodo drugače odličili kor mi: to volno nam daje krava. Trdnost takšne tkanine je enajst ravno tako močna kakor trdnost prave volne. Volna je pa na in dobro prime barvo, tako pa lahko na navadnih tkaninskih strojih. A še neko ima doček pri pridobivanju volne mleka: italijanski živinorejci med tem ko so morali italijanski živinorejci njega dni vsako 40 milij. hektolitrov posnetega mleka — toliko ga namreč delajo na leto — vreči kvečmu svinjam za krmo, ga zdaj ugodni ceni prodajajo do industriji.

"Snafliocco", ogromno jansko podjetje, ki izdeluje današnji umetno volno, napravi danes vsak dan 20.000 kg volne; in tako je "lanital" (italijanska — italijanska volna) postala za Italijo neobhodna potrebina.

(Po članku H. Oltna v "N. Journalu".)

Ne da bi ho kakor koli okrniti znanstvene zaslugi ljudi, ki ustvarjajo rogatno industrijo, potrebno žavam, ki jim manjka surovina smo dolžni zapisati k zgornj izvajanjem svoj nejeverni "deremo": premalo vsestransko ustrezajočih nadomestkov je slej ustvarila ta industrija, bi mogli slepo verjeti v nj bodočnost. Ne glede na to je stremenje nemških in italij skih kemikov vredno, da ga v na kratko omenimo; saj je mrzlično iskanje novih, umetno snovi v času, ko drugod za preoblike naravnih surovin vedo, kam z njimi, morda na večji — čeprav hkrati tudi na paradoksejši — problem danšnjih dni.)

VAŽNO ZA VSAKOGA

KADAR pošiljate denar v stari kraj; KADAR ste namenjeni v stari kraj; KADAR šelite koga iz starega kraja;

KARTE za vse izle Potniki z našim posredovanjem, ki jejo najceneje in zadovoljne. Denarne politike izvršujemo tudi in zanesljivo po dnevnem kursu v JUGOSLAVIJO in ITALIJO.

Za \$ 2.55... 100 din Za \$ 6.35... 100 " " 5.00... 200 " " 12.35... 200 " " 7.30... 300 " " 19.35... 300 " " 11.65... 500 " " 27.90... 500 " " 22.90... 1.000 " " 112.50... 1.000 " " 42.00... 2.000 " " 167.50... 2.000 " "

Navedene cene so podvržene spremeni, ki je kurz. Pošiljanje tudi denar brezposelnosti izvršujemo izplačila v danah. V Vašem lastnem interesu je, da gili na cene in politika.

SLOVENIC PUBLISHING CO. (Glas Naroda—Travel Bureau) 216 West 18 st. New York, N. Y.

V Jugoslavijo SAMO 7 DNI

če potujete na ekspresnih parnikih: BREMEN • EUROPA

Brzi vlak ob Bremen in Europu v Bremerhaven zajamči udobno potovanje do Ljubljane

Alli potujete s priljubljenimi ekspres. parniki: COLUMBUS

HANSA • DEUTSCHLAND HAMBURG • NEW YORK

Izborne železniške zveze od Cherbourga, Bremena ali Hamburga.

Strokovnjaški nasveti glede vizejev za priseljence in obiskovalce.

Za pojasnila vprašajte lokalnega agenta ali 130 W. Randolph St. Chicago, Ill.

HAMBURG-AMERICAN LINE, NORTH GERMAN LLOYD

Ribiški sport okoli

Madeire

Lov v vodi je gotovo zanimivejši nego na kopnem, saj batisfera hrani še toliko neznanih vrst živali, ki ne morejo uspevati drugod ko po velikih globlinah. Tam doli žive pošasti, ki jih človeško oko nemara nikdar ne bo videlo vseh.

Ribičji globokih voda so vobče prejš sportniki kakor znanstveniki. Gre jim zato, da ovladajo čim hujše vzorce iz slanega življa. Borba z nestvorom traja včasih po več ur.

Posebno ugodno torišče za tako početje je okoli otoka Madeire. Globina morja je precejšnja, prav tako raznoterost vodne favne.

Raleigh W. Krohn, vnet ribar, priporoča zlasti mesece od

aprila do oktobra. Zelo razburljiv se mu vidi napad na barakuto. Lovijo pa jo na dolg trnek, ki ga vleče motorni čoln za seboj. Riba ima rada nemirno vodovje okoli rtičev. Barakuta tehta na splošno 3 do 5 kg, a včasih ujamejo takšno, ki potegne 10 kil. Jako je požrešna in hitro zagrabl. Če vržejo v vodo cikalniki — na dolgem motovzu po vrsti navezanih več trnkov v vodo — privlečejo neredko vse trнке s plenom.

Priljubljen lov je dalje na morske ostrige. A dokaj naporen, kajti ostrig pogosto tehta 6 do 8 kil in tako silovito otepa z repom, da se kaj hitro izmuzne.

Najbolj se veselijo lova na tune, kakršnih je okoli Madeire šest ali sedem vrst: najmanjše blizu 8 kg, največje po 400 kg, takšne, kakršne srečujemo po Sredozemskem morju in severnem Atlantiku. Nekaj posebnega je to, da tam lahko živi na

površini kakor tudi v znatnih globčinah. Zanj uporabljajo 175 do 300 m dolgo odičnico, na katero pričvrstijo za vabo vretenice (lokarde). Krohn je dobil na trnek tuna 300 m pod gladino, kjer je morsko dno nad 1000 metrov globoko. Pri tem je bolj silno mikaven: tun je izredno močan in neznansko uren. Brško začuti, da je ujet, se strmo glavo zašene proti dnu: obrtalo se komaj zadosti hitro suče ter odvlja odično vrstico.

Nov material

Tako so iz tega mlečnega kamna ali galatita pričeli izdelovati vse mogoče predmete. Novi material je izpodrinil kost, želovino, jantar in rog; nova snov je namreč poceni, kajti mleko, posebno posneto mleko, ni drago in tudi formaldehid ni posebno draga kemična tvarina. Ugotovili so, da imajo vsi aldehydi — v njih skupino spada tudi formaldehid — čisto nove, do tistih dob še neslutene lastnosti. Če pomešamo formaldehid z vo-